

Микола Степаненко

АКТИВІЗАЦІЯ ФЕМІННОСТІ В СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНО-ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ПРИЗВИЩНА ПЕРИФРАСТИКА

На матеріалі сучасного публіцистично-політичного дискурсу проінтерпретовано активізацію фемінності в сучасній українській мові, зокрема в перифрастичній сфері. Удокладнено схарактеризовано явище вторинної номінації, що стосується суспільної, громадської, політичної діяльності жінок. Вирізняє семантично й аксіологічно поліфункційні компоненти перифрастичних полів різних імен, з'ясовано умови і причини появи компаративних вторинних назв, організованих за моделлю «людина – людина», що репрезентована такими конкретними субмоделями: «жінка – жінка», «жінка – чоловік». Проаналізовано дію позамовних чинників у формуванні номінативного інвентарю мови через вторинну номінацію. Установлено ізofункційні відношення на рівні перифрастичних полів різних жіночих імен.

Ключові слова: вторинна номінація (перифрази), перифрастичне поле, фемінативи, маскулізми, прізвища на структура, порівняння імен, ідентифікація імен.

Сферу сучасної політичної перифрастики репрезентують семантично неоднорідні описові найменування людей і суспільних подій. Одним із критеріїв диференціювання вторинних назв людей за різними ономазіологічними характеристиками є маскулітність і фемінність*. У досліджуваній царині домінують маскулізми, що є наслідком реального стану української політики: основні учасники її – чоловіки. Питання гендерної рівності в нашій державі, як і в інших, – з-поміж найактуальніших. Зростання жіночої квоти в усіх сферах життя засвідчує активізація в українській мові лексем – назв жінок за видом професійної, політичної, громадської й інших видів діяльності. До вже утрадиційнених іменників-фемінативів *учителька, лікарка, касирка, бібліотекарка, итангістка, волейболістка* додалися реанімовані в новітню добу й утворені за допомогою фемінізувальних формантів *-к(а), -иц(я) (-чиц[я], -ициц[я]), -ух[а], -их[а], -ш(а), -ин(я), (-ен[я]), -івн(а), -ис(а), -ес(а), -л(я) (-ал[я]), -ил(я), -іл(я), -ул(а), -ниц(я)*, суфікса (закінчення) *-а* та ін. субстантиви жіночого роду *адвокатеса, археологиня, архітекторка, бійчиня, борчиня, бунтарка, видавчиня, виступантка, во-*

рогиня, депутатка, дизайнерка, дисертантка, добровольця, докторантка, доцентка, екскурсоводка, завідувачка, інноваторка, канцлерка, керівниця, керівничка, космонавтка, критикеса, курсантка, лауреатка, мисливиця, мистецтвознавиця, науковиця, політикиня, програмістка, продавчиня, проректорка, професорка, реформаторка, соціологиня, співзасновниця, творчиня, фахівчиня, фотографка, членкиня, шефиня, штурманка, юристка, напр.: **Бійчиня** «Айдару» з позивним «Вітамінка» буде на передовій до перемоги [ЗІК, 13.03.2015]; **Депутатка** Донець засвітила у Раді «Лук» на 120 тисяч [УП, 20.10.2017]; Сьогодні Савченко – національна героїня України, **депутатка** Верховної Ради, **делегатка** ПАРЄ, жінка, що пройшла через полон Кремля [П, 28.05.2016]; Коли чоловічі посади чи професії опановують жінки, то утворюються й слова на позначення їх: **директорка, завідувачка, лікарка, організаторка**. Так само **дизайнерка, лідерка, прем'єрка** [ВВС, 15.05.2014]; З початком антитерористичної операції на Донбасі Савченко пішла **доброволицею** в «Айдар», адже розуміла, що це єдиний шанс швидко потрапити на фронт саме **«льотчицею»** [П, 28.05.2016]; Про мистецтво в міському просторі **мистецтвознавиця** Євгенія Моляр розповідала у Франківську в рамках Мандрівного фестивалю *Docidays UA*, який допомогла організувати ГО «Молода Просвіта Прикарпаття» [БІ, 23.12.2017]; **Науковиця** знайшла 70 сторінок плагіату у кандидатській дисертації Яценюка [УП, 10.04.2017]; **Президентка** Литви Даля Грибаускайте підписала закон про запровадження постійної загальної військової повинності в країні [ВВС, 21.06.2016]; **Шефиня** Деревляного потанцювала під «Файне місто Тернопіль» [ЗЗ, 4.06.2011].

Окремі іменники жіночого роду переживають процес узуалізації (поетеса / поетка, міністерка / міністрка), точніше, «шукають» своє місце в системі чинних в українській мові словотвірних парадигм, нерідко натрапляючи на суспільний спротив. Посилення ступеня продуктивності лексем на зразок *прем'єрка, міністерка / міністрка, президентка* спричинене передусім позамовним чинни-

* Маскулітність (від лат. *maskulinus* – чоловічий), фемінність (від лат. *feminus* – жіночий).

ком – обіймання цих типово чоловічих посад або претендування на них жінок. Фемінатив *прем'єрка*, *прем'єр-міністерка* / *міністерка* запобутовали в українській мові, як Юлія Тимошенко очолила уряд (лютий – вересень 2005 р.; грудень 2007 р. – березень 2010 р.) і взяла участь у президентських перегонах (2010 р.; 2014 р.), напр.: «Кожен наш успіх – це наш успіх, – пояснила **Прем'єрка** [Юлія Тимошенко], – кожна поразка – це наша поразка» [ГУ, 20.07.2005]; *Юлія Тимошенко стала прем'єркою несподівано для самої себе* [РС, 18.12.2007]; ...стало відомо, що зять **прем'єрки** Юлії Тимошенко та його група «DVS» представлятимуть Україну в рамках програми ООН «10 цілей тисячоріччя» [УП, 12.03.2009]; *Екс-прем'єрка* України провела дев'ять місяців у колонії, керівником якої був Іван Первушкін [DW, 26.10.2016]; *Недавно відставлена прем'єр-міністерка* Юлія Тимошенко першою театралью привітала Лакімі Мітала, керівника... металургійної імперії [«Криворіжсталь»]... [УП, 18.05.2017]; *Білий дім відмовився коментувати зустріч, проте пояснив, що президент і колишня прем'єр-міністерка* України мали коротку неформальну зустріч, а США досі занепокоєні насиллям на Сході України [ГТ, 04.02.2017]; *Принагідно зазначу, що по кримінальній справі Лазаренка проходила також ще одна українська прем'єр-міністерка* з чималим досвідом – Юлія Тимошенко [24tv, 21.07.2017].

Після того, як в Україні міністром юстиції стала Олена Лукаш, міністром фінансів Наталія Ярьсько, а міністром освіти і науки Лілія Гриневич, активізувався іменник жіночого роду *міністерка* / *міністерка*, напр.: *Діюча міністерка фінансів* Наталія Ярьсько заявила про намір очолити уряд [ВГ, 22.03.2016]; *Міністерка освіти і науки* України [Лілія Гриневич] розчарована наміром Уряду Угорщини блокувати всі подальші рішення Європейського Союзу, спрямовані на зближення з Україною в зв'язку з підписанням президентом Петром Порошенком закону «Про освіту» [Д, 26.09.2017]; *Міністерка освіти* України Лілія Гриневич анонсувала свої зустрічі з міністрами освіти Румунії та Угорщини у зв'язку з законом «Про освіту» та закликала партнерів дослухатися до аргументів України [DW, 26.09.2017]; *Про це* [заяви абітурієнтів] в інтерв'ю «Главкому» розповіла *міністерка освіти і науки* Лілія Гриневич [ZN, 7.09.2017]; *Міністерка освіти та науки* Лілія Гриневич вважає, що сучасна освіта має навчити дітей думати, критично аналізувати та висловлювати свою обгрунтовану позицію [F, 7.07.2017]. Вищою продуктивністю наділений іменник *міністерка*, що зумовлене, очевидно, комунікативною зручністю.

Із політичною діяльністю Надії Савченко в українській мові інтенсифікувалися фемінативи

льотчиця, *штурманка*, *офіцерка*, напр.: *Відродилася Надія вже не льотчицею, а штурманкою* [П, 28.05.2016]; [Одним із найвідоміших жіночих обличчів нинішнього конфлікту є Надія Савченко.] *Льотчиця, офіцерка збройних сил України, колишня політична полонена у Росії, а зараз депутатка* українського парламенту, її життєва історія – надзвичайна [ODR, 12.10.2016]. Саме завдяки пані Савченко, зауважує Тетяна Доцяк, «„пілот” і „штурман” внесені в реєстр військових спеціальностей, які жінка офіційно може займати у Збройних силах України» [2]. Про це видано наказ міністра оборони № 259 «Про внесення доповнень до наказу Міністра оборони № 46» «Про введення в дію Переліку посад офіцерського складу, на які можуть призначатися жінки, прийняті на військову службу за контрактом у добровільному порядку». Відповідно до цього документа, крім юрисконсульта, старшого інженера (інженера) та інженера стаціонарного вузла зв'язку, начальника (заступника) відділу обробки інформації, начальника зміни стаціонарного вузла зв'язку, чергового по зв'язку, начальника лабораторії (складу), старшого картографа (топографа), картографа (топографа), офіцера-психолога, офіцера-народознавця, офіцера з правового виховання, офіцера-психофізіолога, перекладача, старшого перекладача, референта-перекладача, редактора-перекладача, начальника (помічника начальника) фінансової служби, начальника (заступника начальника) секретного відділення частини в усіх органах управління, старшого (молодшого) наукового співробітника, начальника аптеки, начальника лазарету (медпункту), начальника відділення поліклініки (санаторію, будинку відпочинку), старшого ординатора, ординатора, для жінок стали доступними посади *льотчиця* та *штурмана* (вирізнення наше. – М. С.)» [12, с. 177].

Позитивні зміни, які стосуються легітимізації гендерних відносин, утвердження цілісності гендерної рівності в різних інституціях суспільства (і в політиці також), засвідчує такий мовний феномен, як вторинне номінування. Це явище, спроектоване у фемінітивну підсистему сучасної української мови, і стало **об'єктом** пропонованого дослідження.

Перифрастичні поля з різним конотативним змістом сформувалися навколо імен «Юлія Тимошенко», «Надія Савченко», «Ганна Герман», «Наталія Королевська», «Інна Богословська», «Валерія Гонтарева», «Тетяна Чорновіл», «Наталія Вітренко», «Руслана Лижичко», «Хатія Деконайдзе», «Ека Згуладзе», «Наталія Ярьсько», «Алла Александровська», «Олена Лукаш», «Олена Бондаренко», «Тетяна Бахтєєва», «Раїса Богатирьова», «Лілія Гриневич», «Ольга Богомолець», «Катерина Ващук», «Оксана Білозір», «Уляна Супрун», «Тетяна

Засуха», «Лілія Григорович», «Ірина Геращенко», «Ірина Луценко», «Неля Штепа» та ін. В окремішній тип об'єднано описові назви жінок, які опосередковано пов'язані з політикою: Людмила Янукович, Параска Королюк, Катерина Ющенко та ін. Семантичний спектр і мотивувальна база фемінативів, як і маскулізмів, досить розлогі.

Що ж до мотивувальної бази перифраз, то нею можуть слугувати вагомі аргументи і дрібні деталі як штрихи до життєвого портрета тієї або тієї жінки, причому і перші, і другі, збагативши номінативно-перифрастичний корпус мови, мають звичай резонансну перспективу. Прикладів довго шукати не треба. Ось один із них, на наш погляд, досить промовистий – про Ганну Герман: «**Ганя Йоббіківна** в образі», – посміялася Алла Білецька [А, 17.10.2017]. Він уходить разом з описовими зворотами *агентка російських спецслужб* [ДП, 2, с. 285], *великий географ* [ЛУ, 9.12.2004], *гадина з-під львівського села* [ДПав, с. 23], *Ганька-кулеметниця* [ЖОС, без дати], *говорильниця на радіо «Свобода»* [ДП, 2, с. 302], *головна радниця неграмотного донецького бандита, що став президентом України* [Віктора Януковича] [ДП, 2, с. 393], *екс-регіоналка* [О, 17.10.2017], *заслужена регіоналка* [СП, 10–16.08.2017], *відретушована регіоналка* [УМ, 2.01.2017], *зірка зомбоящика* [УМ, 2.01.2017], *«захисниця» журналістів* [УП, 16.08.2016], *одіозний український політик* [ІК, 8.02.2016], *речник лідера регіоналів* [ЛП, 11.01.2006], *хмільна порадиця з Галичини* [СП, 5–11.03.2015], *просто продажна с*ка* [ПУ, 17.10.2017], *чільний репрезентант київського бюро радіо «Свобода»* [ЛУ, 9.12.2004] до перифрастичного поля «Ганна Герман». Прізвищу структуру вторинної назви *Ганя Йоббіківна* сформували реальне ім'я в демінутивному представленні та ірреальний патронім, мотивом якого є назва угорської націоналістичної прорадикальної партії «Йоббік» («Рух за крашу Угорщину»), яку в Україні вважають сепаратистською, оскільки в її першочергових планах – створення румунсько-угорської автономії на Закарпатті. Партія «Йоббік» активізувала свою антиукраїнську діяльність після прийняття Закону «Про освіту». Він, на переконання угорського уряду, є «*ножем у спину*» *Угорщини* [О, 12.09.2017], *ударом у спину* [Есп., 7.09.2017], *ударом у спину сусідам* [НЗ, 27.09.2017], *«ударом у спину» Угорщині і Румунії* [Есп., 3.10.2017], *українським ножем в угорській спині* [ЛПош, 9.09.2017]. Коли Ганна Герман в ефірі на одному з каналів заявила, що цей документ – «помилка України» і що нам «не треба драгувати угорців» [О, 17.10.2017], її почали «величати» не Миколаївною, а Йоббіківною. Політтехнолог Олексій Голобуцький із сарказмом заявив, що угорська партія може запропонувати представляти її політичну силу в нашій

державі колишній *вірній соратниці втікача з України Віктора Януковича* [1], тобто Ганні Миколаївні Стеців-Герман. «Вона після операції і стала схожа саме на Йоббіка», – сміються фоловери Голобуцького [6].

Оригінальним живильним джерелом української перифрастики став виступ 29 листопада 2004 року на мітингові в Донецьку Людмили Янукович: «*Дорогие друзья, я из Киева, я могу сказать, что там происходит. Там просто оранжевый шабаш! Значит, стоят валеночки рядами – все везде американское! От! И горы оранжевых апельсинов. И это на фоне: «Оранжевое море, оранжевое небо...» От такое от! Это просто... Это кошмар! И хочу вам сказать, что эти апельсины не простые, а наколотые. Люди берут апельсин, съели – взяли другой. От! И она тянется и тянется – рука. Сейчас я ехала сюда – были новости. И сказали – на площади массовое отравление началось. Частые случаи обращения в больницу. Людей везут с менингитом! До чего мы дожились! И стоят, и стоят! Глаза просто лубяные! Просто!»* Та, яка готувалася стати першою леді, перетворилася на «*винахідницю „американських валянків [валянок]”*», «*винахідницю „наколотих апельсинів”*» [ДМ, с. 417], *затяту першовідкривачку американських валянок* [ДМ, с. 420]. Її скептично почали номінувати *однією з найяскравіших фігур вітчизняного політикуму* [ДМ, с. 504]. Перли промови *дружини-гумористки* [ДМ, с. 504], говорить Михайло Дубинянський, моментально стали невід'ємною частиною українського політичного фольклору, а сама вона почала сприйматися «широкими народними масами мов такої собі *гібрид Задорнова, Жванецького, Петросяна і Верки Сердючки*» [3, с. 417].

До розряду саркастичних зараховуємо перифрази із прізвищовим компонентом *Кастрюлькіна [кастрюлькіна]* [ВГ, 22.08.2013]: *Мадам кастрюлькіна* [ВГ, 30.11.2013], *мадам Кастрюлькіна* [К, 25.05.2013], *Мадам Кастрюлькіна* [К, 6.06.2012], *Інна Кастрюлькіна (Інна «кастрюлькіна»)* [Г, 23.09.2014]. Мотиват цього перифрастичного вислову відомий: *Інна Германівна нібито привласнила деякі речі, серед яких і дві каструлі, коли виселилася з будинку, розташованого в с. Рудики під Києвом, який належить Романові Ромазанову* [10] (див. також [9]). Після цього випадку Інну Богословську «охрестили» ще й «*голубим воршикою*»: «*Давайте поговоримо про „голубого воршику”*», – *наголосив Турчинов і зачитав інформацію від „пана Ромазанова”, у якого, зі слів Турчинова, Богословська орендувала будинок і вкрала телевізори, каструлі, лампи тощо. [Господар будинку, зі слів Турчинова, написав заяву в міліцію, проте реакції не отримав]*» [ZN, 22.10.2010].

Народну депутатку України 2–6 скликань Лілію Григорович не випадково називають *жінкою-факелом* [УП, 17.08.2012]: у 2001 році, коли парламент проголосував за недовіру урядові Віктора Ющенка, вона, тоді член фракції Народного Руху України, обприскала себе бензином і хотіла вчинити самогубство.

У рік Тигра – 2010 – на білбордах з'явилися портрети Юлії Тимошенко поряд із тигром (тигреням), що стало підставою для побутування описових структур *Юля – тигрюля* [УП(Ф), 15.12.2009], *пані Тигрюля* [ДП, т. 2, с. 341], *біла тигриця* [УП, 4.01.2010].

Раїсу Богатирьову поіменували *Фантомасівною* (*Раїсою Фантомасівною* [ЖОС, без дати]) після косметичної операції, яку вона начебто зробила. Власне, її обличчя почали порівнювати з маскою відомого французького кіногероя. Нібито через цю причину й Ганні Герман «причепили» перифраз *оновлена Герман* [О, 17.10.2017].

Вирізнені перифрастичні поля можна інтегрувати в семантичні типи вищого порядку, а їхній компонентний склад диференціювати за різними критеріями, один із яких – прізвищні та безпрізвищні структури. Прізвищні вторинні номінації об'єднано у два розряди. До першого розряду ввійшли перифрази з фемінативом-автоім'ям, поданим в офіційній, демінутивній, аугментативній, скороченій формі, рідше – із прізвищем, напр.: *Ганна Г(е)ббельсівна* [УП, 5.11.2010] – Ганна Герман, *Баба Лера* [ДС, 2.03.2015] – Валерія Гонтарева, *помаранчева Руслана* [Д, 14.02.2008], *Руслана-амазонка* [Д, 14.02.2008] – Руслана Лижичко, *небесна жінка з іменем Надія* [СП, 5–11.03.2015], *полум'яна Надя* [ProUa, 29.06.2016] – Надія Савченко, *атомна бомба на ім'я Юлія* [УМ, 14.05.2005], *бідна Юля* [УМ, 6.08.2005], *бойова Юля* [УМ, 30.11.2004], *леді Ю* [УМ, 15.03.2005], *наша Юлечка* [УМ, 4.02.2005], *Юлія Великомучениця* [УП, 12.01.2001], *Юля Воровка-3* [УРП, 15.06.2016], *Юля – Газовий – Контракт* [УІ, 21.02.2015], *Юля-кааліція [кААліцІя]* [У, 15.05.2007] – Юлія Тимошенко. Як бачимо, атрибутивні, апозитивні й інші компоненти, які конституують прізвищний перифрастичний ланцюг, характеризують жінок за різними ознаками: політичною, громадянською, суспільною діяльністю, моральними якостями, змінами в особистому житті, соціальним станом, морально-інтелектуальними якостями, віхами біографії, народною симпатією або антипатією й ін. Окремі з них постають як назвиська-кпини або іронічні, сатиричні чи навіть саркастичні прізвиська.

До другої групи прізвищних перифраз увійшли вислови, що постали на компаративній моделі «людина – людина» неавтономного взірця. Вони вирізняються семантичною поліфункційністю та

формально-граматичною різноплановістю. Знаних в українському суспільстві жінок часто порівнюють зі знаменитими, видатними, відомими з позитивного чи негативного боку реальними людьми або видуманими (тими, що на слуху) персонажами, найчастіше літературними. Так, лідерці Прогресивної соціалістичної партії України Наталії Вітренко начепили описові налічки *український Жириновський* [Л, 26.05.2009], *Жириновський у спідниці* [Д, 10.07.1999], *український Жириновський у спідниці* [О, 30.05.2012], *Владімір Жириновський в українській спідниці, який захищає в Україні інтереси Росії* [Ф, 26.12.2005]. Підставою для цього є нестриманість, нетолерантність, агресивність, воївничість політикині, її претензійність на безальтернативність власної думки. Вітренко найтісніше зближує із Жириновським радикальна, часто доведена до цинізму, поведінка. Сама ж вона заявляє, що її кумир не керівник Ліберально-демократичної партії Росії, який заявив під час виборчої кампанії в 1991 році, що його мати – росіянка, а батько – юрист, а кубинський прокомуністичний диктатор Фідель Кастро [11].

У складі різних перифрастичних полів зафіксовано ім'я всевітньо відомої легендарної французької героїні, яка жила в XV столітті, Жанни д'Арк. Цей антропонім сполучається з неоднорідними щодо значення якісними та відносними прикметниками, які виконують у структурі прізвищних перифрастичних висловів роль однієї з важливих, а подеколи й маркерних семантичних домінант. Наприклад, активній учасниці Помаранчевої Революції, Революції Гідності Руслані Лижичко за музичний мейнстрім, насамперед за нову шоу-програму «Дикі танці», що являє собою «сучасну компіляцію музичного матеріалу на основі давніх етнічних гуцульських мотивів (ритмів і танців) і сучасних течій поп- і рок-музики» [8], а також за перемогу на пісенному конкурсі «Євробачення-2004» цілком заслужено присвоєно неформальний титул *дика, гуцульська Жанна д'Арк* [УМ, 26.11.2004].

Такої «лінгвістичної честі», але вже за досягнення в політиці, удостоєно й Надію Савченко (*українська Жанна д'Арк* [ГерУ, 2016], *новітня Жанна д'Арк* [ТСН, 26.02.2016]) та Юлію Тимошенко (*українська Жанна д'Арк* [ЧДК, с. 38], *Жанна д'Арк* [ЛІУ, 27.01.2005], *Жанна д'Арк vs рівноапостольна княгиня Ольга* [Д, 25.11.2011]). Зауважимо, що номінативний інвентар мови поповнюють не лише світські номінативні перифрази, а й ті, об'єктом порівняння яких є імена зі списку святих, зокрема свята рівноапостольна княгиня Ольга.

Усьому світові відоме ім'я Маргарет Тетчер – першої жінки, що стала прем'єр-міністром європейської держави Великої Британії. Із цим найяскравішим політиком XX сторіччя порівнюють

Надію Савченко, називаючи її *Маргарет Тетчер української політики* [112.ua, 28.05.2016]. Аналізований компаративний зв'язок слід сприймати радше як гіперболічний прийом, у якому, однак, є і доля правди. Ідеться про початковий шлях у політику Надії Савченко, її сміливі наміри зламати негативні стереотипи, що наскрізно пронизали українське суспільство. Відомо, що Тетчер, яка очолювала 11 років британський уряд, увійшла в історію як *Залізна Леді* і що це прізвисько керівникові Великобританії дали росіяни. Завдяки їй зусиллям вони «змогли налагодити відносини зі Сполученими Штатами і відсунути „залізну завісу»» [15]. Описова назва *Залізна Леді* переживає нові – ланцюгові – етапи вторинного номінування, коли поширюється на людей, що вподібнюються Маргарет Тетчер за якимись ознаками. Серед українських політиків такого штибу – Юлія Тимошенко: «*Німецькі ЗМІ: Тимошенко – „залізна леді”, а Янукович схильний до насильства*» [ТСН, 11.01.2010]. Сама Юлія Володимирівна назвала Маргарет Тетчер своєю вчителькою: «Для мене, як і для багатьох людей, Тетчер стала вчителем, бо не на словах, а на власному прикладі щодня демонструвала, яким має бути справжній лідер та справжній політик» [13]. «Одним із справжніх задовольень мого життя у політиці, – зізнається українська экс-прем'єрка, – стала можливість зустрітись із Тетчер у Лондоні кілька років тому і висловити їй мою вдячність за те, що вона визнала наш шанс на свободу і взяла на себе дипломатичну ініціативу, щоб допомогти його реалізувати. Протягом всього мого прем'єрства я тримала у голові один її вислів: „Я – не політик консенсусу, я – політик переконання”. Її невблаганне відчуття справжнього обов'язку політика завжди допомагало мені у політичній боротьбі, адже наш обов'язок як лідерів – не триматись за посаду, а використовувати нашу владу, щоб покращувати життя людей і збільшувати обсяг їхньої свободи» [16]. «Як наслідок, – це ще одне, сподіваємося, щире, одкровення Тимошенко, – всі ми – тетчеристи» [16].

Компаративне тло описових найменувань імені «Юлія Тимошенко», крім уже розглянутих перифраз із прізвищними компонентами *Маргарет Тетчер*, *княгиня Ольга*, формують антропоніми *Евіта (Ева) Перон*, *Сонька Золота (Золотая) Ручка*. За твердженням українського політика, політолога й політехнолога, колишнього іміджмейкера та близького друга Юлії Володимирівни Дмитра Видріна, Тимошенко «свідомо і підсвідомо» [УМ, 12.01.2010] копіює аргентинську політичну діячку Евіту Перон, уважає себе *реінкарнацією Еви Перон* [4]. Це й послугувало причиною з'яви перифразу *Евіта радянського зразка*, яка, на глибоке переконання щойно згаданого Видріна, у разі перемоги

на президентських виборах її партії «Батьківщина» контролюватиме всі три гілки влади, уподобиться до іншого одіозного й небезпечного для всього світу російського політичного лідера – Володимира Путіна [4].

Крайнім позитивно конотованим елементом аксіологічної шкали, що стосується перифрастичного поля імені «Юлія Тимошенко», є перифраз *Юлія Великомучениця*, тобто порівняння української політикині з Корсиканською мученицею, яка жила на зорі християнства.

Біографія Юлії Тимошенко наповнена й «темними плямами», зокрема тими, що стосуються її незаконного збагачення. Яскраво відображає це описове найменування, об'єктом порівняння в якому є російська злочинниця-авантюристка єврейського походження Софія Іванівна Блювштейн, відома під прізвиськом *Сонька Золота Ручка*: [*Зараз обливають віце-прем'єр-міністра. Це у нас молода гарна жінка, «газова принцеса» леді Ю. ...*] *Чого з неї роблять «Соньку золоту ручку» вже аж тепер?* [КЛ, с. 56].

Вирізнений описовий зворот розширює компонентний діапазон перифрастичного поля імені «Валентина Семенюк». Ця жінка була Головою Фонду державного майна, народним депутатом України 2–5 скликань: *Значно меншу кількість, проте не менш яскраву за емоційним забарвленням, становлять перифрази імен інших сучасних політичних діячів: гарант Конституції, великий пасічник* [Віктор Ющенко]... *Валька-Золота Ручка* [Валентина Семенюк]... [ЖОС, без дати].

Учасниць натеперішнього українського політичного процесу порівнюють не лише із жінками, а й із чоловіками, унаслідок чого з'являються фемінативи з маскуліним компонентом. Примітно, що ця компаративна риторика корелює із Франковою оцінкою творчого подвигу Лесі Українки: «...ся хора, слабосильна дівчина – трохи чи не одинокий мужчина на всю новочасну соборну Україну» [14, с. 271]. У перифрастичному полі імені «Юлія Тимошенко» зафіксовано компоненти з антропонімами *Наполеон* (французький імператор) і *Дон Кіхот* (персонаж роману Мігеля де Сервантеса). Важливим маркером жіночності як іманентної ознаки досліджуваних мовних явищ є залежні від чоловічих імен субстантиви на позначення жіночого одягу (*панчохи, спідниця*), які так само можуть поширюватися іншими компонентами, й антропонімами зосібна, утворюючи семантичний і формально-граматичний ланцюг вторинної номінації, напр.: *Пані Юлія – це Наполеон у спідниці від Айни Гасе навіть без армії* [УМ, 14.05.2005]; *Український Дон Кіхот у панчохах* [Юлія Тимошенко] [УП, 14.02.2001].

Окрему підгрупу у складі описуваної групи сформували прізвищні перифрастичні структури, у яких антропоніми виконують функцію детермінативного компонента зі значенням посесивності або об'єктності. Він нерідко має при собі позитивно або негативно конотовані залежні члени, найчастіше атрибутивні модифікатори. Роль конструктивного центру цих описових зворотів регулярно виконують іменники з інтегративною семантикою «міжособистісні взаємини» (*клеветка, колежанка, конкурент, конкурентка, партнерка, піарниця, подруга, поплічниця, представниця, протеже, радниця, сателіт, соратниця, спадкоємиця, ставлениця, суперник*), «фахова діяльність» (*банкiр, депутатка, лікар, міністерка*), «утілення інтелектуальних і моральних властивостей» (*людина*), «уподібнення» (*копія*), «партійні зв'язки» (*радикалка, регіоналка*), а також лексеми на зразок *інструмент, проект* («задуманий план дій»), *рупор* («виразник чітких ідей, думок, поглядів») та фразеологізована сполука *права рука* («найближчий помічник у когонебудь»). Екс-голови Національного Банку України Валерію Гонтареву називають *людиною Порошенка* [ГУ, 11.04.2017], *ставленицею Петра Порошенка* [БТ, 4.04.2017], *інструментом Порошенка* [24tv, 3.04.2017], *інструментом Петра Порошенка в зароблянні мільярдних статків на українській банківській системі* [24tv, 3.04.2017], *порядним протеже Петра Порошенка* [БТ, 4.04.2017], Надію Савченко – *проектм лідера проросійської партії «Українській вибір» Віктора Медведчука* [ЗІК, 7.06.2016], *проектм Медведчука-Путіна* [ГК, 2.08.2016], Юлію Тимошенко – *блідою копією Сари Бернар* [УМ, 11.11.2015], *рупором Саакашвілі* [ТСН, 11.09.2017], *головним конкурентом Порошенка* [УМ, 15.08.2017], *найсерйознішим конкурентом Порошенка* [УМ, 15.08.2017], *конкурентом Ющенка* [МО, с. 116], *найближчим соратником Ющенка* [В, 12.05.2011], *кращою подругою Путіна* [33, 10.03.2014], *особистим агентом Путіна* [УМ, 22–23.09.2017], *подругою Медведчука* [Д, 23.11.2016], *подругою Ющенка з Помаранчевого Майдану* [ДП, т. 2, с. 331], *конкурентом Ющенка на наступних виборах* [МО, с. 116], *головним суперником Гройсмана* [112 ua, 14.04.2017], *тендітною й слабкою опоненткою Януковича* [УМ, 28.09.2004]; Наталію Вітренко – *політичним сателітом Кучми* [Д, 10.08.1999]; Ганну Герман – *вірною соратницею втікача з України Віктора Януковича* [О, 17.10.2017], *головною піарницею Януковича* [ЛУ, 11.12.2017], *гуманітарною клеветкою Януковича* [УП(Б), 21.08.2012], *гуманітарною радницею Януковича* [Под, 17.08.2012], *колишньою соратницею Януковича* [О, 17.10.2017]; Лілію Григорович – *великою прихильницею Віктора Ющенка* [УМ,

18.11.2005], *правою рукою Ющенка* [ДП, т. 2, с. 393]; Тетяну Засуху – *найодіознішою поплічницею ... Януковича* [А, 22.10.2014], *політичною партнеркою Гліба Лірника* [А, 22.10.2014]; Наталію Королевську – *літературною колежанкою Януковича* [УП(Б), 16.08.2012]; Валентину Семенюк-Самсоненко – *спадкоємицею ... Чечетова* [Znaj, 25.04.2016]; Катерину Рожкову – *правою рукою Гонтаревої* [Д, 11.11.2016]; Альону Кошелеву – *головною радикалкою Ляшка* [С, 4–10.12.2014]; Аллу Александровську – *соратницею Петра Симоненка* [ЛПА, 29.06.2016]; Тетяну Бахтєєву – *колишнім особистим лікарем Віктора Януковича* [КТ, 29.01.2015]; Інну Богословську – *яскравою представницею президентського зятя Віктора Пінчука* [УМ, 2.03.2004]. Мотиваційна база описуваних перифрастичних утворень різна. Подамо лише один коментар із цього приводу: Юлія Тимошенко володіє неабияким артистичним даром, її часто порівнюють із французькою актрисою *Сарою Бернар*, називаючи, щоправда, не *Божественною Сарою*, а *блідою копією Сари Бернар* [УМ, 11.11.2015].

Ще в один окремий тип вичленувано перифрази моделі «жінка – жінка», репрезентовані прізвищами сучасних українських жінок, яких пов'язує політична, партійна, громадська чи інша діяльність. Відомо, що у світ політики Наталію Королевську й Надію Савченко виводила лідерка Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина» Юлія Тимошенко. У ту пору, коли Королевська артикулювала думки і втілювала ідеї своєї наставниці, її номінували *другою Юлею* [УПог, 25.03.2013], *другою Леді Ю* [А, 27.01.2016], а після того, як політичні дороги цих жінок розійшлися, з'явилися інші перифрази, як-от ця: *добра учениця Юлії Тимошенко зразка 1990-их років* [УП(Б), 8.02.2012]. Її мотивувальна база проста: Королевська пішла від Юлії Володимирівни, коли та опинилася у в'язниці, «але так само зробила Тимошенко, яка розпочала самостійний проект після арешту Лазаренка» [7] – *головного птаха із гнізда Дніпропетрова* [ГУ, 10.03.2014], *хазяїна, який обнулився* [РС, 1.11.2012].

Ні для кого не є секретом, що Надію Савченко обрано до Верховної Ради від політичної сили «Батьківщина», де вона була першим номером у партійному списку. Обставини, однак, склалися так, що *колишню бранку Кремля* [ГУ, 3.08.2016] згодом виключили із фракції «Батьківщина» й титулювали *політичною помилкою Тимошенко* [ГК, 30.08.2017]. Із розряду аналізованих фемінативів – перифрастичні вислови Сергія Лещенка *нова Ганна Герман під час Порошенка* [УН, 18.10.2017], *нова Ганна Герман у часи Порошенка* [ЛВ, 17.10.2017], що входять до перифрастичного поля імені «Ірина Геращенко».

Нарешті, з-поміж прізвищних вторинних наіменувань вирізняються конструкції з відношенням ідентифікації. Імена, що представляють перифрастичну модель цього зразка, з одного боку, утворюють альтернативу суб'єктів, кожен із яких наділений специфічними характеристиками, з іншого боку, вони мають спільні ознаки, що слугують підставою для їхнього ототожнення. Яскравий приклад цього – перифрастичний вислів *новий Янукович* як компонент перифрастичного поля імені «Юлія Тимошенко», напр.: *Проте видання [«Di Welt»] не обійшлося і без критики, яку поширили щодо нової-старої кандидатки німецької політики, як, наприклад, голова німецького Бундестагу Норберт Ламмерт, який висловив підозру, що Тимошенко для України – новий Янукович* [Т, 31.03.2014]. До речі, явище ідентифікування досить поширене в перифрастичній сфері. Проілюструємо сказане такими прикладами: *Гітлер-2* [Володимир Путін] *знає добре, що з конфлікту він не вийде до повної окупації України, але переконувати в цьому західних хлопчиків не хоче* [ЛУ, 5.01.2016]; *На ділі* [Петро Порошенко], *це другий Янукович* [ЛУ, 13.10.2016]; *Судячи з того, як прихід нашого Петра I* [Петра Порошенка] *означував блискучий перелом АТО, можна про що зазвичай помріяти* [Т, 29.05.2014]. Для аналізованих перифраз типовим є і позитивний, і негативний ступінь конотації, які досить часто утворюють опозиційні пари. Зокрема, це стосується перифрастичних полів імен «Юлія Тимошенко» і «Надія Савченко». Виникнення таких протиставлень – політичні досягнення і прорахунки політикинь, напр.: *А вже наступного дня бойова Юля* [Тимошенко] *озвучила від імені комітету національного порядку жорсткий ультиматум владі, термін якого спливає учора ввечері...* [УМ, 30.11.2004] і *Юля-воровка-3* [УРП, 15.06.2016]; *Світлана Алексієвич назвала Надію Савченко «українською Жанною д'Арк»* [РС, 2.12.2015] і *Про що можуть свідчити такі кроки колишньої «української Жанни д'Арк»* [Надії Савченко] [R, 15.12.2016]. У публіцистично-політичному дискурсі вони відіграють винятково важливу текстотвірну роль.

Проведений аналіз пересвідчує в тому, що фемінативні процеси досить активно і своєрідно заманіфестовані в перифрастичній сфері. Вторинні номінування як органічний складник мовної картини світу послідовно відображають участь жінок у політиці і зростання їхньої кар'єри, демонструють розвиток професійних здібностей та еволюцію суспільної активності. Описові назви наділені різним оцінним ефектом. Вони неоднорідні стосовно формально-граматичної будови й значеннєвої наповнюваності, зазнають внутрішньої семантичної диференціації. Різновекторно схарактеризовані в

роботі прізвищні перифрази можуть індивідуалізувати позначувані суб'єкти й водночас групувати їх за певними критеріями, віддзеркалюючи цим самим ті або ті суспільні зміни й участь у них людського ресурсу. Найтиповіший спосіб утворення фемінативів – порівняння суб'єктів за різними ономазіологічними ознаками. Експліцитним індикатором позитивної або негативної конотації є план змісту компонентів описових зворотів, представлених такими конкретними репрезентантами: «жінка – жінка», «жінка – чоловік». За об'єкт порівняння частіше правлять реальні, а зрідка вигадані імена. У структурі публіцистично-політичного дискурсу фемінативам-перифразам відведена специфічна роль. Їхнє оречевлення детерміноване соціолінгвістичними і власне лінгвістичними настановами. Проілюструємо сказане таким вельми промовистим, багатим на інформацію та виражальні засоби прикладом: *Значно меншу кількість, проте не менш яскраву за емоційним забарвленням, становлять перифрази імен інших сучасних політичних діячів: гарант Конституції, великий пасічник (Віктор Ющенко), шоколадний засіць (Петро Порошенко), політична прогресивна проститутка, конотопська відьма (Наталія Вітренко), український бякалавр (Роман Зварич), кучерявий Анчорус (Андрій Шкіль), кролік Сєня, кіндер-сюрприз (Арсеній Яценюк), Ляоня-космос (Леонід Черновецький), головний міліціонер (міліціант) країни (Юрій Луценко), Ганька-кулететниця (Ганна Герман), Раїса Фантомасівна (Раїса Богатирьова), Валька-золота ручка (Валентина Семенюк), руль опозиції, лідер біло-блакитних (Віктор Янукович), лідер червоних, червоний генерал (Петро Симоненко) та ін.* [ЖОС, без дати]. Удкладнене коментування його з опертям на екстра- та інтралінгвальні засади – предмет уже інших окремих серйозних лінгвістичних розвідок.

Література

1. «Ганя Йоббіківна»: колишня соратниця Януковича, яка засвітилася на ТБ, розлютила українців [Електронний ресурс] // Обозреватель. – 2017. – 17 жовт. – Режим доступу : <https://www.obozrevatel.com/ukr/society/ganya-jobbikivna-kolishnya-soratnitsya-yanukovicha-yakazasvitalasya-na-tb-rozlyutila-ukraintsiv.htm>. – Назва з екрана, 19.10.2017.
2. Доцяк Т. «Девушка, у вас єдина проблема – ви девушка» – ким була Надія Савченко до полону [Електронний ресурс] / Тетяна Доцяк // Повага : сайт кампанії проти сексизму у політиці і ЗМІ. – 2016. – 28 трав. – Режим доступу : <http://povaha.org.ua/djevushka-u-vas-jedyna-problema-vy-djevushka-istoriya-nadiji-savchenko-do-polonu/>. – Назва з екрана, 15.10.2017.
3. Дубинянський М. Тисяча посмішок помаранчевої революції: політичні сатири / Михайло Дубинянський ; пер. із рос. М. Ноги. – К. : Факт, 2005. – 560 с.

4. Йоффе Дж. Київський Хамелеон [Електронний ресурс] / Джулія Йоффе // Україна молода. – 2010. – 12 січ. – Режим доступу : <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1571/180/55312/>. – Назва з екрана, 12.10.2017.

5. Кобзар А. Найпомітніші фігури сучасного політичного життя крізь призму перифразу (за матеріалами ЗМІ) [Електронний ресурс] / А. Кобзар // Матеріали П'ятої науково-практичної конференції «Журналістська освіта на Сумщині : набутки й проблеми» (27–28 травня 2009 року). – Режим доступу : http://vuzlib.com.ua/articles/book/16039-JUvilejj_mikoli_gogolja_na_st/5.html. – Назва з екрана, 09.12.2016.

6. Колишня соратниця Януковича розлютила українців [Електронний ресурс] // Антикор : національний антикорупційний портал. – 2017. – 17 жовт. – Режим доступу : https://antikor.com.ua/articles/197853-kolishnja_soratnitsja_janukovicha_rozljutila_ukrajintsv. – Назва з екрана, 19.10.2017.

7. Лещенко С. Наталія Королевська – добра учениця Юлії Тимошенко зразка 1990-их років [Електронний ресурс] / Сергій Лещенко // Українська правда. Блоги. – 2012. – 8 лют. – Режим доступу : <http://blogspravda.com.ua/authors/leschenko/4f32c2ce6df07/>. – Назва з екрана, 17.10.2017.

8. Лижичко Руслана Степанівна [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – 2017. – 18 груд. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Лижичко_Руслана_Степанівна. – Назва з екрана, 19.12.2017.

9. Москаль хоче ув'язнити Богословську за кастролі [Електронний ресурс] // Gazeta ua. – 2010. – 16 серп. – Режим доступу : https://gazeta.ua/ru/articles/politics/_moskal-hochet-posadit-bogoslovskuyu-zakastryuli/350803. – Назва з екрана, 12.10.2017.

10. Рафал А. Богословську звинуватили в крадіжці кастроль [Електронний ресурс] / Анастасія Рафал // Сегодня. – 2010. – 10 серп. – Режим доступу : <https://www.segodnya.ua/politics/bohoclovckuju-obvinili-v-vorovctve-kactrjul.html>. – Назва з екрана, 10.09.2017.

11. Руденко С. Вітренко Наталія. ДОСЬЄ [Електронний ресурс] / Сергій Руденко // Досьє. – 2006. – 13 груд. – Режим доступу : <http://www.rudenko.kiev.ua/persons/vitrenko>. – Назва з екрана, 19.10.2017.

12. Савченко Ю. С. Деякі особливості правового статусу військовослужбовців-жінок у збройних силах України / Ю. С. Савченко // Юридична наука : науковий юридичний журнал. – 2011. – № 6. – С. 175–178.

13. Тимошенко назвала Тетчер своєю вчителькою [Електронний ресурс] // ТСН : сайт інформ. агентства. – 2013. – 8 квіт. – Режим доступу : <https://tsn.ua/politika/timoshenko-nazvala-tetcher-svoeyeu-vchitelkoynu-289647.html>. – Назва з екрана, 10.09.2016.

14. Франко І. Леся Українка / І. Я. Франко // Збір творів : у 50 т. / І. Я. Франко. – Т. 31. – К. : Наук. думка, 1981. – С. 254–274.

15. Чому Маргарет Тетчер називають «залізною леді»? [Електронний ресурс] // Мій Хелпер : онлайн-сервіс. – Режим доступу : <http://myhelper.com.ua/index.php?newsid=25982>. – Назва з екрана, 12.11.2017.

16. Юлія Тимошенко: Залізна Леді як визволитель [Електронний ресурс] // Вечерние Вести. – 2013. – 16 квіт. – Режим доступу : <http://gazetavv.com/news/policy/83346-yulya-timoshenko-zalzna-led-yak-vizvolitel.html>. – Назва з екрана, 12.11.2017.

Умовні скорочення

112.ua – 112.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.112.ua>

24tv – Телеканал новин «24» : сайт інформ. агентства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://24tv.ua>

А – АНТИКОР : нац. антикорупційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://antikor.com.ua>

БІ – Бліц-інфо : новини Івано-Франківська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.blitz.if.ua>

БТ – Без Табу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://beztabu.net>

В – Волинь : незалежна громад.-політ. газ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.volyn.com.ua>

ВГ – Вголос : інформаційна агенція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vgolos.ua>

Г – Генштаб : вільний архів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://genshtab.info/>

ГерУ – Герої України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://heroes.profi-forex.org>

ГК – Главком : інформ. агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://glavcom.ua>

ГТ – Громадське телебачення : сайт телеканала [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://hromadske.ua>

ГУ – Голос України : газета Верховної Ради України.

Д – День [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://day.kyiv.ua>

ДМ – Дубинянський М. Тисяча посмішок помаранчевої революції: політичні сатири / Михайло Дубинянський ; пер. із рос. М. Ноги. – К. : Факт, 2005.

ДП – Павличко Д. Спогади : у 2 т. / Дмитро Павличко. – К. : Ярославів вал, 2016.

ДПав – Павличко Д. Вірші з Майдану / Дмитро Павличко. – К. : Основи, 2014.

ДС – Диванная Сотня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://divannaya-sotnya.com.ua>

Есп. – Еспресо [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://espresso.tv>

ЖОС – Матеріали П'ятої науково-практичної конференції «Журналістська освіта на Сумщині : набутки й проблеми» (27–28 травня 2009 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vuzlib.com.ua/articles/book/16039-JUvilejj_mikoli_gogolja_na_st/5.html

ЗЗ – «За Збручем» : новинний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zz.te.ua>

К – Кореспондент.net [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.korrespondent.net>

КЛ – Костенко Л. В. Записки українського самашедшого / Л. В. Костенко. – 5-те вид. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011.

КТ – Кременчуцький телеграф : суспільно-політичний тижневик.

Л – Люстрація : громадська організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lustration.org.ua>

ЛІГА – ЛІГА.net : інформ.-аналіт. центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.liga.net>

ЛІП – Львівський портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.lviv.ua>

ЛПош – Львівська пошта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lvivpost.net/>
 ЛУ – Літературна Україна : газета.
 МО – Мороз О. До булав треба голови / Олександр Мороз. – К. : Парлам. вид-во, 2016.
 НБР – Національне бюро розслідувань України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naburo.org>
 НЗ – Новини Закарпаття : інформ. портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://transkarpatia.net>
 О – Обозреватель [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.obozrevatel.com>
 П – Повага : сайт кампанії проти сексизму у політиці і ЗМІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rovaha.org.ua>
 Под – Подолянин : сайт газети [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://podolyanin.com.ua>
 ПУ – Патріоти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://patrioty.org.ua>
 РС – Радіо Свобода : сайт інформ. служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org>
 СП – Слово Просвіти : газета.
 Т – Тиждень.ua : сайт вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua>
 ТСН – ТСН : сайт інформ. агентства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tsn.ua>
 У – УНІАН : інформ. агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uearago.unian.ua>
 УІ – Укрінформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrinform.ua>
 УМ – Україна молода : газета.
 УН – Українські новини : інформ. агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukranews.com>
 УП – Українська правда : сайт газети [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua>
 УП(Б) Українська правда. Блоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blogs.pravda.com.ua>
 УП(Ф) – Українська правда. Форуми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forum.pravda.com.ua>
 УПоГ – Український погляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrohliad.org>
 УРП – Укррудпром [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrudprom.ua>
 Ф – Фраза. юа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://frazua.com>
 ЦН – Цензор. net [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.censor.net.ua>
 ЧДК – Час «дешевого клоуна». Українська освіта: випробування горе-реформами / Сергій Квіт та ін. ; упоряд. Панченко В. – К. : [б. в.], 2011.
 ВВС – ВВС Україна : сайт інформ. агентства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bbc.com/ukrainian>
 Д – Деро.ua : сусп.-політ. портал для українців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dero.ua>
 DW – Deutsche Welle [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dw.com>
 F – Facebook : соціальна мережа [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk-ua.facebook.com>
 G – Gazeta.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://gazeta.ua>

ІК – INFOKAVA : новинний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://infokava.com>
 LB – LB.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ukr.lb.ua>
 ODR – open Democracy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.opendemocracy.net>
 ProUa – ProUa.com.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://proua.com.ua>
 R – Replyua : блоги України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://replyua.net>
 ZIK – ZIK : Західна інформ. корпорація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zik.ua>
 ZN – Zaxid.net [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zaxid.net>
 Znaj – Znaj.ua : інформ. портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://znaj.ua>

Mykola Stepanenko

ACTIVATION OF FEMININITY IN MODERN POLITICAL AND JOURNALISTIC DISCOURSE: SURNAME PERIPHRASTICS

The article analyses the process of activating femininity in the modern Ukrainian political language, partly through the prism of grammar (i.e. through the category of the feminine gender with the possibility for derivation and sociolinguistic cause-effect relationships), and thoroughly through the prism of periphrastics. The positive changes concern the legitimization of gender relations, the establishment of the gender equality integrity mainly in politics, and particularly in the journalistic and political discourse that functions as a kind of a chronicler. The author interprets motivational basis for constituting secondary names represented by peripheral namespaces of such names as «Yuliia Tymoshenko», «Nadiia Savchenko», «Liliia Hryhorovych», «Inna Bohoslovska», «Hanna Herman», «Raisa Bohatyrova» and others. An attempt has been made to systematically classify the femininitive descriptive phrases, and describe the surname periphrasis with femininitive-autonym and femininitive non-autonym models. The peripheral description is based on the communicative principles, i. e. on the model «human-human» represented by the sub-models «woman – woman», «woman – man». Particular attention is paid to the structures with the identification relation, generated by alternative subjects with their common and specific, sometimes even universal characteristics. The author provides detailed information on the axiological content of the secondary names with positive or negative connotations, explicated by the component composition of one or the other secondary nomination, based on the sociolinguistic background. Each peripheral structure is interpreted from the point of view of its content, hierarchical links with other components within the peripheral field, and in terms of the formal-grammatical structure, i.e. filling the constructive center and programmed dependent elements as the components of the syntagmatic chain of the linguistic phenomena investigated.

Key words: secondary nomination (periphrasis), periphrastic field, femininitives, musculisms, structure of the surname, names comparison, names identification.

Надійшла до редакції 20.11.2017 р.